

Fra en annen virkelighet

En historisk- biografisk lesning av diktet ”Fra en annen virkelighet” av Gunvor Hofmo

Universitetet
i Stavanger

FAKULTET FOR UTDANNINGSVITENSKAP OG HUMANIORA

BACHELOROPPGAVE

Studieprogram: Lektorprogram med spesialisering i humanistiske fag. Fordypning i nordisk/lesevitenskap.

Kandidatnummer: 6435

Veileder: Hadle Oftedal Andersen

Tittel på bacheloroppgaven: Fra en annen virkelighet. En historisk- biografisk lesning av diktet ”Fra en annen virkelighet” av Gunvor Hofmo.

Antall ord: 7896

Innholdsfortegnelse:

1.0 Innledning.....	5
2.0 Metode.....	5
2.1 Den historisk- biografiske metode i litteraturvitenskapen.....	5
2.1.1 Splittelsen i litteraturvitenskapen.....	5
2.1.2 Francis Bull og hans alternativ.....	6
2.2 Hvorfor gjøre en historisk- biografisk lesning av Gunvor Hofmo?.....	8
3.0 Analyse av ”Fra en annen virkelighet”.....	10
3.1 Det forståelige i det uforståelige.....	11
3.1.1 ”Fra en annen virkelighet”.....	11
3.1.2 Nærheten og ensomheten.....	12
3.1.3 Sorgen og den bitre forventning.....	14
3.1.4 Stillheten og virkeligheten.....	17
4.0 Drøfting- en sammenfatning av analyse og metode.....	21
5.0 Litteraturliste.....	23

En er ikke "gla" i sine dikt. De er altfor pinlige vitner. En skammer seg over dem som når en ser sitt ansikt altfor plutselig og nakent i speilet etter en våkenatt (Hofmo, 1949, sitert i Vold, 2000, s. 239).

Fra en annen virkelighet

En historisk- biografisk lesning av diktet *Fra en annen virkelighet* av Gunvor Hofmo

1.0 Innledning

I boka *Udengang og utopi: poesi i krisetider* skriver Ingrid Nielsen (2019) følgende: ”Ingen lyrikk har skapt en så betydelig motstand i meg som Gunvor Hofmos” (Nielsen, 2019, s. 75). Videre stiller Nielsen (2019) spørsmålstegn ved hva det kan ha vært som gjorde at motstanden var så stor i møtene med Hofmos lyriske verden. ”Kanskje kan en slik umiddelbar avsky fortelle noe om hvilken erfaring som tar form i et forfatterskap, når vi aner at poesi ikke bare er *litteratur*, men også er *erfaring*” (Nielsen, 2019, s. 75). Litteraturen er ikke nødvendigvis bare litteratur. Litteraturen kan også være en erfaring.

I denne oppgaven skal jeg gjøre en historisk- biografisk lesning av diktet ”Fra en annen virkelighet” (1948) skrevet av Gunvor Hofmo. Oppgavens problemstilling går som følger: ”Hva kan grunnleggende innsikt i Gunvor Hofmo og hennes liv gjøre med min forståelse for diktet ”Fra en annen virkelighet”?”.

2.0 Metode

I første del av denne oppgaven skal jeg gjøre rede den historisk- biografiske metoden. Jeg har valgt å dele denne delen inn i to hoveddeler: ”Den historisk- biografiske metoden i litteraturvitenskapen” og ”Gunvor Hofmo og hennes biografi”. I første hoveddel er det hensiktsmessig at jeg gjør rede for den historisk- biografiske forskningen og deler av kritikken som har blitt rettet mot forskningen gjennom 1900- tallet og helt frem til idag. I andre hoveddel skal jeg drøfte rundt hvorfor jeg har valgt å gjøre en historisk- biografisk lesning av Gunvor Hofmos lyrikk.

2.1 Den historisk- biografiske metoden i litteraturvitenskapen

2.1.1 Splittelsen i litteraturvitenskapen

Den moderne generasjonen med litteraturvitere har i følge Frode Helmich Pedersen (2020) blitt lært opp til at man aldri skal knytte linjer mellom forfattersubjektet og vedkommendes diktning. På 2000- tallet begynte derimot flere forfattere å skrive mer virkelighetsnært og

selvbiografisk, og dette skapte forvirring og frustrasjon blant litteraturvitere som var blitt lært opp til at forfatteren avlives i skriveprosessen. Jo mer virkelighetsnær skjønnlitteraturen ble, desto vanskeligere ble det å skille mellom det litterære verket og virkeligheten (Pedersen, 2020). Til tross for den nye tendensen på 2000-tallet skriver Erik Bjerck Hagen (2016) følgende: ”Ennå regnes det som nærmest suspekt dersom en kritiker skulle blande inn for mye biografi i en anmeldelse [...]”.

Hva kan ha forårsaket de skeptiske holdningene til biografiske lesninger? Erik Bjerck Hagen (2012) skriver i boka si *Kampen om litteraturen: hovedlinjer i norsk litteraturforskning og -kritikk 1920- 2011* at det helt siden 1920-tallet har vært en markant splittelse innenfor den norske litteraturvitenskapen. I 1928 skrev Peter Rokseth en doktoravhandling som, ifølge Hagen (2012), skal ha vært starten på en langvarig kritisk holdning til den historisk-biografiske forskningen. I doktoravhandlingen skrev Rokseth følgende: ”Litterære og kunstneriske verdier [...] er likeså objektive som noget. All litteraturkritikk og kunstkritikk vilde være håpløs hvis de ikke var det – hvis de bare avhang av tilfeldige smaksretninger og nasjonale tradisjoner” (Rokseth, 1928, sitert i Hagen, 2012, s. 70). Rokseth hevdet at litterære verk var autonome, mens den historisk- biografiske skole på sin side så på verkene som heteronome (Hagen, 2012, s. 13). Uenigheten om hvorvidt litterære verk var autonome eller heteronome skulle vise seg å prege litteraturvitenskapen i lange tider fremover. Nykritikken delte samme synspunkt som Rokseth, og hevdet at historisk- biografisk forskning fokuserte for mye på forfatteren og verkets ytre omgivelser, og for lite på dets skjønnlitterære kvaliteter (Berseth et al., 1994, s. 53). På 1960-tallet tok strukturalistene kritikken rettet mot den historisk- biografiske forskningen enda et steg videre. I 1968 publiserte nemlig Roland Barthes et essay med tittelen ”Forfatterens død” (Hagen, 2012, s. 174). I essayet hevdet Barthes at forfatteren avlives når vedkommende skriver (Berseth et al., 1994, s. 53).

2.1.2 Francis Bull og hans alternativ

Rokseth og hans påstand om at verket er autonomt skapte en økt interesse for diktverket som diktverk (Hagen, 2012, s. 69). For flere av forskerne innenfor den historisk- biografiske skole ble det litterære verket derimot redusert til å være en mulig inngangsvei til forfattersubjektet: ”Teksten er avtrykk, spor eller speil av dikteren, men studeres ikke for sin egenverdi som estetisk fenomen” (Berseth et al., 1994, s. 60). Det litterære verket og dets estetiske sider ble altså nedprioritert til fordel for forfatteren i den historisk- biografiske forskningen. Hagen (2016) skriver derimot følgende om noen av forskerne innenfor den historisk- biografiske forskningen: ”De forstod dessuten godt at det å lese et litterært verk er en kompleks blanding

av kvalitetsvurdering, fortolkning av tekstlige mønstre og innplassering i den tilgjengelige kunnskap om verk og forfatter” (Hagen, 2016). En sentral forsker innenfor den historisk-biografiske forskningen på 1900-tallet var Francis Bull. I senere tider har det oppstått en del myter om Bull som litteraturviter (Hagen, 2012, s. 25- 28). Ved å stille seg kritisk til noen av disse mytene viser Hagen (2012) at det ikke nødvendigvis var slik at alle historisk-biografiske forskere fortrenget det litterære verket og dets estetiske sider til fordel for forfatteren og verkets omgivelser. Hagen (2012) hevder at en forvrengt forestillingen om en historisk- biografisk metode har ført til en undervurdering av forskningens egentlige potensial innenfor litteraturvitenskapen.

En av mytene som sirkulerte om Bull som litteraturviter var at han var opptatt av å få ny kunnskap om forfatteren ved å ta utgangspunkt i forfatterens litterære verk (Hagen, 2012, s. 29). Kåre Foss skriver derimot følgende om Bull: ”Det er diktene selv [Bull] elsker,- så menneskene som skrev dem” (Foss, , 1957, sitert i Hagen, 2012, s. 33). Man skal ikke avvise påstanden om at Bull i stor grad var opptatt av forfatterne bak de litterære verkene, men man skal heller ikke avvise Bulls fascinasjon for det litterære verket. Hva var det med det litterære verket som fascinerte Bull? Bull har ifølge Hagen (2012) også blitt kritisert for å ha en snever litteraturforståelse:

- Det ligger i [Bulls] historiografiske prosjekt at undersøkelser av estetiske sider ved litteraturen er minimal. Man tilbys derfor forbilder, eller anekdoter, som har en viss tilknytning til litteraturen, men som sier forholdsvis lite om spesifikke litterære sider ved verkene. (Meldahl, 1983, sitert i Hagen, 2012, s. 33)

Bull blir her kritisert for å ha en manglende evne til å sette seg inn i et litterært verks estetiske sider. Han er med andre ord for lite opptatt av det som gjør litteraturen til litteratur. Et litterært verk er nemlig først og fremst et kunstverk. Hagen (2012) argumenterer derimot for at utsagnet ovenfor er skrevet på et tynt grunnlag. Han skildrer utsagnet som både ensidig og uforstående (Hagen, 2012, s. 33). Francis Bull opererte nokså fritt i sine møter med litterære verk. Ifølge Bull krevde ethvert verk sin egen metodikk: ”Personlig tror jeg ikke at det skal være én eneste saliggjørende metode i litteraturforskningen; ethvert emne krever i noen grad sin egen metodikk [...]” (Bull, 1952, sitert i Hagen, 2012, s. 37). Ved å vise til Bulls friere alternativ får Hagen (2012) frem at til tross for at en innlevelse i forfatterens liv og miljø stod sentralt i forskningen så betydde ikke det nødvendigvis at en innlevelse i verkets estetiske

sider ikke var relevant. Bull var nemlig også klar over at biografiske opplysninger fort kunne ta overhånd i et fortolkningsarbeid og med det gjøre verkopplevelsen mindre sterk. Bulls hovedsynspunkt er allikevel alltid at forfatters liv og miljø og litterært verk går hånd i hånd (Hagen, 2012, s. 36- 37).

2.2 Hvorfor gjøre en historisk- biografisk lesning av Gunvor Hofmo?

Hofmo var i sin levetid en nokså privat person. Hun levde et tilbaketrukkent liv i leiligheten sin i Oslo (Furuseth, 2007, s. 47). Det var sjelden Hofmo stilte til intervjuer, og hun deltok så å si aldri i litterære debatter heller. Den eneste måten Hofmo kommuniserte med sine lesere på var gjennom sitt lyriske univers (Furuseth, 2004, s. 208). Hofmo var såpass fraværende i det offentlig at flere lurte på om hun overhodet fantes (Furuseth, 2007, s. 47). Hofmo ville ifølge Vold (2000) leve ansiktsløs. Furuseth (2007) skriver følgende: ”Skyheten som preget Hofmo som person, har bidratt til å kaste et gåtefullt preg over hennes diktning” (Furuseth, 2007, s. 47).

Man skal ikke se vekk fra at flere kan ha møtt på motstand i et første møte med diktene hennes. Modernismens brudd med den tradisjonelle og realistiske skrivemåten gjorde at behovet for en ny lese måte i et møte med flere modernistiske verk var sårt. Nykritikken og fokuset på å se innover i det litterære verket ble et godt alternativ i møte med flere utfordrende modernistiske tekster (Berseth et al., 1994, s. 26- 27). Vold (2000) hevdet derimot at Hofmos dikt ville bli lettere å lese dersom man hadde tilgang til biografiske opplysninger om henne. Dette er ifølge Furuseth (2004) den største bakenforliggende årsaken til hvorfor han valgte å skrive Hofmos biografi. Vold har derimot i etterkant av utgivelsen av *Mørkets sangerske* stilt spørsmålsteget ved hvorvidt Hofmo ville mislikt at det noen gang ble utgitt en biografi om henne (Tiltnes, 2000). Kanskje ville Hofmo at diktene hennes skulle være utilgjengelige for leseren? I en kommentar Hofmo har kommet med til sitt eget dikt med tittelen *Fra en annen virkelighet* sier Hofmo følgende:

- Så blir da ditt beste dikt det du skammer deg mest over, det du aller-helst ville ha fornektet, fordi det blottet for mye av det innerste i deg. Så blir da ditt beste dikt det du ikke ville ha skrevet, fordi det kostet deg for mye. (Hofmo, 1949, sitert i Vold, 2000, s. 239)

Hofmo sier her at diktet "Fra en annen virkelighet" er et dikt hun skammer seg over. Hun skammer seg over diktet fordi diktet speiler hennes eget sjeleliv. Uavhengig om Hofmo ville det eller ikke åpner på sett og vis denne kommentaren opp for at man kan gjøre en biografisk lesning av diktet "Fra en annen virkelighet". Det betyr ikke at man enkelt kan slutte seg til en konklusjon om at Hofmos lyriske jeg helt og holdent er Hofmo selv, men det åpner opp for at noen biografiske opplysninger kan være fruktbare å inkludere i et fortolkningsarbeid. Hagen (2012) hevder også at mye av den modernistiske litteraturen er nært knyttet til det private, og at biografier om forfatterne derfor kan være hensiktsmessige i et fortolkningsarbeid. Med et utgangspunkt i Hofmos mystiske og gåtefulle diktning og private karakter kan derfor Volds biografi om Hofmo bli sett på som vesentlig i et møte med hennes lyrikk.

I boka *Veier til teksten: litteraturteori og analysepraksis* stilles det spørsmålsteget ved om forfatteren noen gang kan fortrennes helt i et fortolkningsarbeid:

- Å fortrenge alle spørsmål som diskuterer forfatterens forhold til teksten, fra litteraturforskningens område, betyr å oppgi de fortolkningsnøkler sammenstillingen av liv og verk gir oss. Nærhet og distanse, omformingene og interaksjonene mellom liv og tekst vil gi andre lesemuligheter enn de rene tekstanalytiske modeller, og de vil tilføre teksten identitet og energi. (Berseth et al., 1994, s. 57)

Det har seg nemlig slik at til tross for at et fokus på biografiske opplysninger i møte med et litterært verk har blitt sett ned på i litteraturvitenskapen betyr ikke det nødvendigvis at ingen lenger gjør det. Hofmo er en forfatter som i flere tilfeller har blitt lest tett knyttet opp mot egen biografi: "[...] mesteparten av det som har vært skrevet om Hofmos dikt har vært historisk- biografiske tilnærminger [...]" (Andersen, 2002, s. 80). Flere litteraturkritikere på 1940- og 50- tallet, altså da før den historisk-biografiske metoden fikk et dårlig rykte innenfor litteraturvitenskapen, leste Hofmos lyrikk så tett opp mot Hofmo selv at de genuint var bekymret for hennes egen helse. De synes rett og slett synd på henne etter å ha lest diktene hennes. For dem var det åpenbart at det nesten ikke var noe avstand mellom Hofmos lyriske jeg og Hofmo som person (Furuseth, 2004, s. 205). I artikkelen *Gunvor Hofmo og det objektive korrelat* fra 1984 leser Vold (2000) diktet "Fra en annen virkelighet" tett knyttet opp mot verkets historiske sammenheng. Det å plassere verket inn i forfatterens historisk kontekst er ikke uvanlig i den historisk- biografiske metoden. I *Veier til teksten: litteraturteori og analysepraksis* står følgende: "Og den historisk- biografiske metoden var ikke bare opptatt

av sammenhengen mellom forfatter og verk [...], den satte også i endel tilfeller verket og forfatterens liv inn i en kulturell, sosial og historisk sammenheng” (Berseth et al., 1994, s. 34).

3.0 Analyse av diktet *Fra en annen virkelighet*

Hofmo debuterte som lyriker i en nokså ung alder. Allerede som 25-åring gav hun ut sin aller første diktsamling. Diktsamlingen med tittelen *Jeg vil hjem til menneskene* (1946) ble tatt godt i mot av litteraturkritikere (Furuseth, 2008, s. 241). Sissel Furuseth (2008) hevder at den gode kritikken Hofmo fikk i forbindelse med sin debutsamling førte til at Hofmo ble veldig selvsikker som forfatter. Hun fikk det Furuseth (2008) definerer som ”kunstnerisk selvsikkerhet”. Ikke mange år etter utgivelsen av sin første diktsamling gav Hofmo ut sin andre diktsamling med tittelen *Fra en annen virkelighet* (1948). Også denne gang fikk Hofmo ros for sin evne til å skrive god lyrikk. Hun hadde ifølge flere av kritikerne poetisk tyngde (Furuseth, 2008, s. 241).

Fra høsten 1947 og helt frem til nyåret befant Hofmo seg i Paris (Vold, 2000, s. 81). Furuseth (2008) hevder at denne reisen skulle spille en viktig rolle Hofmos andre diktsamling *Fra en annen virkelighet*. Gjennom reisen fikk den unge Hofmo erfare det krigsherjede Europa. Store deler av Europa var i ruiner og dette antas å ha gjort inntrykk på Hofmo (Furuseth, 2008, s. 245). I Hofmos dagbok kan man lese følgende: ”Hvordan kan en nyde skjønne, historiske bygninger, maleriske gater, morsomme, gestikulerende mennesker, når en har sett ut-over ørkener av ruiner og nedverdiggelse og fortvilelse” (Hofmo, 1947, sitert i Vold, 2000, s. 161). Den nye virkeligheten etter slutten på andre verdenskrig virker å gjennom denne reisen realiseres for Hofmo. Verden var ikke slik den en gang hadde vært. Menneskeliv var gått tapt. Byer var lagt i ruiner. Den nye virkeligheten etter andre verdenskrig må ha vært vanskelig for mange, inkludert Hofmo, å håndtere. Vold gjør en historisk- biografisk lesning av diktet ”Fra en annen virkelighet” ved å plassere diktet inn i forfatterens kontekst. For Vold var diktet ”Fra en annen virkelighet” et generasjonsdikt som gav uttrykk for en allmenn etterkrigsfølelse (Furuseth, 2004, s. 205). Han skriver følgende: ”Om det dikt som følger ikke er et vi- dikt men et jeg- dikt, rommer det likevel en generasjonserfaring som mange hadde forståelse for” (Vold, 2000, s. 41). Lisbeth P. Wærp (2002) utdyper dette videre: ”Jan Erik Vold lar den tjene som uttrykk for Hofmos reaksjon på stemningen i etterkrigstiden. [...], og ”ropet om virkelighet” blir uttrykk for etterkrigstidens gjenoppbyggings- optimisme” (Wærp, 2002, s.

134). Man skal ikke se vekk fra at Hofmos historiske kontekst kan ha spilt en avgjørende rolle for diktet ”Fra en annen virkelighet”, men man skal heller ikke se vekk fra at andre deler av Hofmos liv kan være vesentlige å se nærmere på i et møte med diktet. I denne analysen velger jeg å distansere meg fra Volds lesning av diktet som et generasjonsdikt, og kommer i større grad til å rette fokuset enda mer innover. Kanskje er det mulig å se diktet i lys av noe enda mer personlig og individuelt enn bare en allmenn etterkrigsfølelse?

Diktet er ikke inndelt i flere strofer, men er heller en lang, sammenhengende strofe. Det er ikke før utgivelsen av diktsamlingen *Fra en annen virkelighet* at Hofmo for alvor tar avstand fra de tradisjonelle strofeformene (Furuseth, 2008, s. 249). Til tross for at diktet ”Fra en annen virkelighet” ikke er delt inn i flere strofer er det allikevel mulig å tyde en viss inndeling i den forstand at diktet består av flere setninger. Jeg kommer til å analysere diktet kronologisk med utgangspunkt i denne synlige, ytre inndelingen av diktet.

3.1 Det forståelige i det uforståelige

3.1.1 ”Fra en annen virkelighet”

Syk blir en av ropet om virkelighet.

Altfor nær var jeg tingene,
slik at jeg brant med igjennom
og står på den andre siden av dem,
der lyset ikke er skilt fra mørket,
der ingen grenser er satt,
bare en stillhet som kaster meg ut i
universet av ensomhet,
å av uhelbredelig ensomhet.

Se, jeg svaler min hånd i kjølig gress:

Det er vel virkelighet,
det er vel virkelighet nok for dine øyne,
men jeg er på den andre siden
hvor gresstrå er kimende klokker av sorg
og bitter forventning.

Jeg holder et menneskes hånd,
ser inn i et menneskes øyne,

men jeg er på den andre siden
der mennesket er en tåke av ensomhet og angst.
Å, om jeg var en sten
som kunne rumme denne tomhetens tyngde,
om jeg var en stjerne
som kunne drikke denne tomhetens smerte,
men jeg er et menneske kastet ut i grenselandet,
og stillheten hører jeg bruse,
stillheten hører jeg rope
fra dypere verdner enn denne (Hofmo, 1948, s. 14- 15).

3.1.2 Nærheten og ensomheten

Allerede i diktets første verselinje inviterer Hofmo leseren inn i et mørkt litterært univers: ”Syk blir en av ropet om virkelighet” (Hofmo, 1948, s. 14). Første verselinje åpner hele diktet og setter dermed også stemningen for lesningen av diktet videre. Stemningen kan oppfattes som mørk, tungsindig og ikke minst kaotisk. Ved å dukke dypere inn i ordene og ordenes betydning kan det bli lettere å danne seg et bilde av det som står. Verselinjen begynner med adjektivet ”syk”. Hvorvidt det er snakk om fysisk eller psykisk sykdom blir ikke spesifisert. Noe man derimot vet er at adjektivet ”syk” sjeldent forbindes med noe positivt. Adjektivet ”syk” er et veldig gjenkjennbart ord. Mange har vært syke selv, og har dermed en assosiasjon til ordet. Ved å bruke et slikt gjenkjennbart og hverdagslig ord kan det bli enklere for leseren å leve seg inn i diktet. Problemet kan derimot oppstå når gjenkjennbare ord settes sammen med noe abstrakt og uforståelig. Hvordan kan man egentlig tolke dette såkalte ”ropet om virkelighet”? Med et utgangspunkt i tittelen vet man at det lyriske jeget befinner seg i en annen virkelighet enn den virkeligheten vi normalt kjenner til. I en løs forstand kan man tolke det slik at det lyriske jeget når vedkommende ”roper om virkelighet” gir uttrykk for en slags lengsel etter en virkelighet som ikke innebærer den såkalte ”andre virkeligheten” jeget befinner seg i.

Altfor nær var jeg tingene,
slik at jeg brant meg igjennom
og står på den andre siden av dem,
der lyset ikke er skilt fra mørket,
der ingen grenser er satt,

bare en stillhet som kaster meg ut i
universet av ensomhet,
å av uheldredelig ensomhet (Hofmo, 1948, s. 14).

Her er det snakk om en lang setning som strekker seg over hele åtte verselinjer. Tematisk kan man derimot dele denne setningen i to deler. De tre første verselinjene gir oss en konkret forklaring på hvorfor det lyriske jeg- et befinner seg på den andre siden. Verselinjene kan derimot oppfattes som abstrakte og lite tilgjengelige for leseren. Hvorfor befinner det lyriske jeget seg på den andre siden? Det man får vite er at det lyriske jeget var tett på noe/-n: ”Altfor nær var jeg tingene [...]” (Hofmo, 1948, s. 14). Hvorvidt det er en person jeget taler om blir ikke konkretisert. Det å være tett på noe/-n kan være fint. Nærhet kan være fint. Problemet kan derimot oppstå hvis relasjonen er så tett at dersom noe uventet noen gang skulle inntruffet kunne det ført til mye lidelse. Det kan nesten virke som at det er dette som er tilfellet hos det lyriske jeget. Ifølge Wærp (2002) er det nærheten til noe/-n som har ført til at jeget har havnet på den andre siden. Sannsynligheten for at det lyriske jeget konkret har brent seg gjennom er derimot liten. Verselinjen “[...] slik at jeg brant meg gjennom” (Hofmo, 1948, s. 14) kan leses i en overført betydning. Brannen i denne verselinjen kan være tvetydig. På den ene siden kan brann være et symbol på noe lidenskapelig og erotisk, men på den andre siden kan brann forbindes med smerte og lidelse (Wærp, 2002, s. 135). Wærp (2002) tolker det slik at det lyriske jeget en gang i tiden kjente på en nærhet og lidenskap, men at denne nærheten tilslutt førte til lidelse og smerte. De fem siste verselinjene er veldig beskrivende. Hvordan skildrer det lyriske jeg- et den såkalte andre virkeligheten? Skildringene gir leseren et innblikk i det lyriske jegets andre virkelighet. I den andre virkeligheten er lyset aldri skilt fra mørket: “[...] der lyset ikke er skilt fra mørket [...]” (Hofmo, 1948, s. 14). Her møter man på en stor kontrast: lys og mørk. Adjektivet ”lys” forbindes i flere sammenhenger med det gode, mens adjektivet ”mørk” på sin side forbindes med det onde. I det lyriske jegets andre virkelighet går derimot lyset og mørket hånd i hånd. Det Hofmo derimot gjør er å avskrive de spenningene denne kontrasten egentlig har en tendens til å skape. Det lyriske jeget skiller nemlig ikke lenger mellom lyset og mørket. I den andre virkeligheten glir de inn i hverandre. Kanskje klarer ikke det lyriske jeget å skille mellom hva som er godt og ondt lenger? Eller kanskje prøver det lyriske jeget å si at det ikke finnes noe håp? Muligheten til å nærme seg lyset er ikke lenger mulig, fordi i den andre virkeligheten finnes det ikke et skille mellom det mørket og lyset lenger.

Når den unge Hofmo var i Paris høsten 1947 jobbet hun intenst med Ruth Maiers dagboknotater (Furuseth, 2008, s. 245). Furuseth (2008) hevder at dette arbeidet på lik linje med reisen gjennom Europa preget innholdet i Hofmos andre diktsamling *Fra en annen virkelighet*. I 1940 ble den nittenårige Hofmo kjent med Ruth Maier (Hofmo, 1953, sitert i Vold, 2000, s. 461). I et brev til forleggeren Sigmund Moren skriver Hofmo følgende om møtet med Maier:

- Ved siden av dette og mye annet var en jo et svært ensomt barn, selv om en hadde nok av venner. Men jeg tror nok at forutsetningen for min ensomhet var temmelig forskjellig fra de fleste andres. Og først da jeg traff Ruth i den frivillige arbeidstjenesten, jeg var nitten år, kunne det jeg hadde kjempet med i årevis, få utløsning. (Hofmo, 1953, sitert i Vold, 2000, s. 461)

Til tross for at Hofmo hadde flere venner følte hun seg ensom. Møtet med Maier virker derimot å ha vært et vendepunkt for Hofmo. Endelig fant Hofmo noen som forstod henne: ”En venninne sa: Det var jeg som presenterte Ruth for Gunvor. Jeg sa: Her tror jeg du har funnet en likesinnet” (Vold, 2000, s. 448). I perioden 1940- 1942 tilbrakte Hofmo og Maier mye tid sammen: ”Det oppstår et tett samkvem mellom Gunvor Hofmo og Ruth Maier de to årene de får sammen” (Vold, 2000, s. 449). De var tett på hverandre. De forstod hverandre. De opplevde en nærhet. Den 26. November 1942 ble derimot Maier arrestert. Hvorfor? Hun var jøde: ”[...] og ble sendt med ”Donau” senhøstes 1942, for aldri å vende tilbake fra Auschwitz” (Vold, 2000, s. 34). Maier døde i konsentrasjonsleiren, og Hofmo mistet herved en av sine aller nærmeste. Wærps (2002) påstand om at det er nærheten som har ført til at det lyriske jeget er på den andre siden kan også brukes i en historisk- biografisk lesning av diktet. Hofmo hadde en nær relasjon til Maier. Ifølge Hofmo var Maier det hun definerte som hennes ”tvillingsjel” (Hofmo, 1953, sitert i Vold, 2000, s. 461). Problemet kan derimot ha oppstått når Maier ble sendt til Auschwitz for å dø. Vold (2000) skriver følgende: ”Tvillingsjeler- og den ene tvillingen døde” (Vold, 2000, s. 461). Hofmo hadde et så lidenskapelig og nært forhold til Maier som gjorde at når hun mistet henne kan hun ha havnet i det som i diktet blir omtalt som ”en annen virkelighet”. Substantivet ”ensomhet” blir gjentatt to ganger i setningen. Den andre virkeligheten er preget av en ”uhelbredelig ensomhet”. Bruken av adjektivet ”uhelbredelig” kan være en indikasjon på at ensomheten aldri helt ville ta slutt. Ensomheten kunne ikke kureres. Det fantes ikke noe lysglimt.

3.1.3 Sorgen og den bitre forventning

Se, jeg svaler min hånd i kjølig gress:

Det er vel virkelighet,

det er vel virkelighet nok for dine øyne,

men jeg er på den andre siden

hvor gresstrå er kimende klokker av sorg

og bitter forventning (Hofmo, 1948, s. 14).

I verselinje tolv møter man for første gang på et lyrisk du. Wærp (2002) hevder at det lyriske jeget forsøker å leve seg inn i det lyriske duets virkelighet. Måten det lyriske jeget sier "[...] Det er vel virkelighet, det er vel virkelighet nok for dine øyne [...]" (Hofmo, 1948, s. 14) kan derimot gi oss en indikasjon på at det lyriske jeget bare antar at det er duets virkelighet. Det blir verken bekreftet eller avkreftet av det lyriske duet hvorvidt det lyriske jegets oppfatning stemmer eller ikke. Gjentakelsen av substantivet "virkelighet" i både verselinje elleve og tolv gjør oss ekstra observant på akkurat dette ordet. Hva er egentlig duets virkelighet? Det lyriske jeget virker usikker. Kanskje har det lyriske jeget vært så lenge på den andre siden at den faktiske virkeligheten, som duet mest sannsynlig befinner seg i, virker mer og mer fraværende? Wærp (2002) skriver i sin tolkning at det lyriske jeget plasserer seg selv i duets posisjon for å vise at vedkommende ikke hører hjemme i den virkeligheten.

I diktets tiende verselinje kan man lese at det lyriske jeget konkret streifer hånden sin gjennom kjølig gress. Verselinjen er, sammenlignet med flere av de andre verselinjene i diktet, verken dyster eller gåtefull. Bildet av et lyrisk jeg som streifer hånden gjennom det fuktige gresset for å kjøle ned hånden er et harmonisk og konkret bilde. Verselinjen er håpefull. Bruken av konjunksjonen "men" markerer derimot et tydelig vendepunkt i setningen: "[...] men jeg er på den andre siden" (Hofmo, 1948, s. 14). Til tross for at det lyriske jeget streifer hånden sin gjennom det fuktige, kalde gresset forbinder nemlig ikke det lyriske jeget gresset med noe konkret og harmonisk. I fjortende og femtende verselinje får man en abstrakt og gåtefull skildring av hva gresstrå oppfattes som på den andre siden: "[...] kimende klokker av sorg og bitter forventning" (Hofmo, 1948, s. 14). Verselinjene kan leses metaforisk. I den andre virkeligheten er ikke gresstrå lenger bare gress. I den andre virkeligheten er gresstrå "kimende klokker". Gresstrå som vaier fram og tilbake i vinden kan, dersom man virkelig forsøker å se det for seg, minne om kirkeklokker som ringer. Kirkeklokker ringer ved ulike anledninger. De kan forbindes med lykke og glede, men de kan

også forbindes med døden. Når det lyriske jeget sier at de kimende klokkene er av ”sorg” kan man få assosiasjoner til kirkeklokker som ringer ved en begravelse. Mellom linjene kan man lese at det lyriske jeget kjenner på en sorg som hjemsøker vedkommende. Til og med synet av gresstrå er tyngende og smertefullt. Hvem kan denne sorgen derimot handle om? I en historisk- biografisk lesning kan man undre oss over om sorgen kan være relatert til tapet av Hofmos nære venninne. Den personlige sorgen går igjen i flere av Hofmos dikt. Furuseth (2007) skriver følgende: ”Når sorg, skam og dødsbesettelse utgjør et temafelt som holde seg konstant gjennom hele Hofmos forfatterskap, er dette knyttet til en rekke mørke punkter i Hofmos private historie [...]” (Furuseth, 2007, s. 48). Det kan være hensiktsmessig å nevne at sorgen over tapet av Maier på den ene siden var knyttet opp mot tapet av en nær veninne, men på andre siden knyttet opp mot tapet av en kjæreste. Britt Andersen (2002) skriver følgende: ”Tatt i betraktning at mesteparten av det som har vært skrevet om Hofmos dikt har vært historisk- biografiske tilnærminger, er det et paradoks at hennes lesbiskhet har blitt så usynlig” (Andersen, 2002, s. 80). I biografien om Hofmo, *Mørkets sangerske*, blir Maier beskrevet som ”[...] Hofmos jevnaldrende venninne [...]” (Vold, 2000, s. 34). Andersen (2002) stiller seg derimot kritisk til denne transsynte vinklingen av Hofmo og Maiers forhold. Maier forstod ikke Hofmo bare på et vennskapelig nivå. Det var et begjær mellom dem. Sett i lys av denne informasjonen blir den sorgfulle tonen i diktet forsterket. Hofmo mistet ikke bare sin veninne, men også sin elskede. Beate Lønne Christiansen (2001) peker på den samme problematikken som Andersen i en artikkel i tidsskriftet *Løvetann*:

- Gunvor selv skriver om sitt møte med Ruth Maier til sin forlegger Sigmund Moren i 1953, i et forsøk på å få utgitt Ruths dagbøker: ”... først da jeg traff Ruth i den frivillige arbeidstjenesten, jeg var da nitten år, kunne det jeg hadde kjempet med i årevis, få utløsning.” Som jødisk flyktning var Ruth Maier et offer for fascismens nederdrettighet, en nederdrettighet Gunvor Hofmo hadde hatet i mange år. Og Vold tolker deres samhörighet ut fra dette, og diskuterer ikke om det Gunvor hadde kjempet med i årevis, også kunne være hennes legning. (Christiansen, 2001, s. 22)

Når Hofmo skriver at det ikke var før møtet med Maier at hun kunne få en ”utløsning” for det hun hadde kjempet med i flere år kan ordvalget få oss til å stille spørsmålstegn ved hvorvidt det faktisk handler om politikk, eller om det egentlig står for noe helt annet. Bruken av ordet ”utløsning” kan få leseren til å stusse litt. Substantivet ”utløsning” er et ord som brukes tilknyttet noe erotisk og seksuelt, og derfor er det ikke urimelig å anta at det hun har kjempet

med i årevis kanskje egentlig handler om hennes legning. Gjennom store deler av Hofmos levetid var det nemlig ulovlig å elske noen av samme kjønn som en selv. Birger Berge (2020) skriver følgende: ”Homoseksualitet var lenge tabubelagt og straffbart i Noreg. Oppheving av forbudet kom i 1972 [...]” (Berge, 2020). Man burde ikke undervurdere hva det kan ha gjort med Hofmo å være lesbisk i en tid hvor det var helt uakseptabelt. I diktet ”Fra en annen virkelighet” blir substantivet ”ensomhet” gjentatt tre ganger. Denne ensomheten som det lyriske jeget peker på kan oppfattes som enda mer ensom dersom man leser det historisk-biografisk. For Hofmo var Maier redningen. Når Hofmo møtte Maier var hun ikke alene lenger. Det skamfulle og ulovlige hun så lenge hadde kjempet med ble plutselig til noe fint og lidenskapelig. Problemet oppstod derimot når Maier i 1942 ble revet vekk fra henne. Plutselig var hun alene igjen med det skamfulle hun hele sitt liv hadde kjempet med. Nærheten var god og fin helt til den ikke lenger var det.

I et intervju med Hofmos bror fra 1971 sier broren at Hofmo alltid hadde et lite håp om at Maier en vakker dag ville returnere tilbake til henne. Sjøkket ble derfor ekstra stort når Hofmo fikk vite at den nære venninnen hennes var blitt sendt i gasskammeret for å dø. 4. Juni 1945 vendte fem overlevende jøder tilbake til Oslo. Maier var ikke en av dem (Vold, 2000, s. 497). I diktets femtende verselinje kan man lese at gresstrå ikke bare er ”kimende klokker av sorg”, men også ”bitter forventning”. Kanskje kan denne ”bitre forventningen” knyttes opp mot forventningene Hofmo en gang hadde om at Maier skulle vende tilbake til henne i levende live? Når man forventer noe er man ofte håpefulle. Når beskjeden om at Maier ikke lenger var blant dem nådde Hofmo ble håpet derimot knust. Forventningen ble bitter. Forventningen ble vond. Forventningen ble smertefull.

3.1.4 Stillheten og virkeligheten

Jeg holder et menneskes hånd,
ser inn i et menneskes øyne,
men jeg er på den andre siden
der mennesket er en tåke av ensomhet og angst (Hofmo, 1948, s. 15).

I denne setningen på fire verselinjer møter man igjen på et harmonisk og konkret bilde. Det lyriske jeget virker å være i nær kontakt med et ekte menneske. I verselinje 18 brytes derimot dette harmoniske og konkrete bildet nok en gang ned. Til tross for at det lyriske jeget er nær

et menneske oppfattes ikke denne nærheten som noe fint, fordi det lyriske jeget befinner seg nemlig enda på den andre siden: "[...] men jeg er på den andre siden [...]" (Hofmo, 1948, s. 15). Verselinje nitten kan leses metaforisk. Mennesket er ikke lenger bare et menneske i den andre virkeligheten, men et abstrakt fenomen "[...] en tåke av ensomhet og angst" (Hofmo, 1948, s. 15). Hvordan kan man egentlig tolke denne metaforen? På den ene siden er tåke et naturfenomen, men i en overført betydning kan ordet "tåke" brukes om noe som er uklart. Kanskje oppfatter det lyriske jeget mennesket som noe uklart? Kanskje er menneskene så uklare i den andre virkeligheten at de er i ferd med å viskes ut? Kontakten med mennesket, som man kan anta at hører til i den faktiske virkeligheten, er brutt. I den andre virkeligheten virker ikke mennesket å være noe mer enn ensomhet og angst.

Å, om jeg var en sten
som kunne rumme denne tomhetens tyngde,
om jeg var en stjerne
som kunne drikke denne tomhetens smerte,
men jeg er et menneske kastet ut i grenselandet,
og stillheten hører jeg bruse,
stillheten hører jeg rope
fra dypere verdner enn denne (Hofmo, 1948, s. 15).

I verselinje tjue kan man lese at det lyriske jeget har et håp om å omgjøres til et abstrakt fenomen: "Å, om jeg var en sten [...], om jeg var en stjerne" (Hofmo, 1948, s. 15). Hvorfor ønsker det lyriske jeget å omgjøres til et slikt abstrakt fenomen? Wærp (2002) hevder at det lyriske jeget har et ønske om å kunne tåle den smerten og tomheten som den andre virkeligheten representerer. Ved å bli til et abstrakt fenomen utsletter det lyriske jeget sin menneskelighet og vil dermed klare å tolerere de vonde følelsene som jeget føler på (Wærp, 2002, s. 139). Håpet om å slippe å føle forblir derimot bare et håp: "[...] men jeg er et menneske kastet ut i grenselandet [...]" (Hofmo, 1948, s. 15). Jeget er enda et menneske, og i den andre virkeligheten er ikke mennesket noe annet enn ensomhet og angst.

I diktets tjuefjerde verselinje kan man lese følgende: "[...] men jeg er et menneske kastet ut i grenselandet [...]" (Hofmo, 1948, s. 15). Den andre virkeligheten blir altså definert som et "grenseland". Wærp (2002) hevder at det finnes hele tre virkeligheter i diktet: "Det er et menneske "kastet ut i grenselandet", et grenseland det er mest nærliggende å tolke som den

andre virkeligheten og som værende *mellom* den første og en tredje virkelighet” (Wærp, 2002, s. 138). I analysen fram til nå har det blitt nevnt to virkeligheter. På den ene siden har man den faktiske virkeligheten, som diktets lyriske du mest sannsynlig hører hjemme i, mens på den andre siden har man den andre virkeligheten som jeget befinner seg i. Hva kan derimot denne såkalte ”tredje virkeligheten” være? Wærp (2002) hevder at det er stillheten som representerer den såkalte ”tredje virkeligheten”. Dersom det er stillheten som representerer den tredje virkeligheten kan man anta at denne virkeligheten er en ensom og lydløs virkelighet. Wærp (2002) drar den derimot enda lengre og hevder følgende: ”[...] stillhet, som det er nærliggende å tolke ikke bare som stillhet i betydning lydløshet, ensomhet og tomhet, men i siste instans også som taushet og død” (Wærp, 2002, s. 139). Stillheten kan også representere døden.

Wærp (2002) hevder at det lyriske jeget blir dratt fra to kanter. Det lyriske jeget blir ropt på fra to ulike virkeligheter. I diktets første verselinje møter man på ”virkelighetens rop”, mens i tjuefjerde verselinje møter man på ”stillhetens rop”. Det virker å være en slags kamp mellom på den ene siden lengselen etter å returnere til den faktiske virkeligheten, og på den andre siden lengselen etter stillheten som roper ”fra dypere verdner enn denne” (Hofmo, 1948, s. 15). Det kan derimot være hensiktsmessig å nevne at det i diktets første verselinje står at det er ”ropet om virkelighet” som gjør en syk. Det såkalte ”virkelighetens rop” blir dermed satt sammen med et negativt ladd ord som kan få oss til å undre hvorvidt det lyriske jeget faktisk lengter etter den faktiske virkeligheten eller om vedkommende ønsker å gi slipp på den? Kanskje vil det lyriske jeget gi seg helt hen til stillheten? Kanskje er stillheten et bedre alternativ enn den smertefulle tilstanden jeget kjenner på i den andre virkeligheten?

I *Mørkets sangerske* kan man lese at Hofmo kjente på en følelse av dyp skam knyttet opp mot diktet ”Fra en annen virkelighet”: ”En skammer seg over dem som når en ser sitt ansikt altfor plutselig og nakent i speilet etter en våkenatt” (Hofmo, 1949, sitert i Vold, 2000, s. 239).

Denne kommentaren burde ikke avskrives i et fortolkningsarbeid. Den burde tas på alvor. Det finnes ingen konkret svar på hva det kan ha vært med diktet som gjorde det så personlig og skammelig for Hofmo. Man kan allikevel drøfte rundt eventuelle tolkninger. I Hofmos tid var det en sosial skam knyttet opp mot psykiske problemer. Det var et tabubelagt tema som ingen turte å snakke høyt om (Vold, 2000, s. 521). En mulig tolkning kan være at skammen Hofmo kjenner på i forbindelse med diktet er knyttet opp mot den virkelighetsoppfatningen som det lyriske jeget formidler. Det er nemlig mulig å peke på noen eventuelle paralleller mellom jegets virkelighetsoppfatning og Hofmos egne psykiske problemer.

Gjennom hele diktet har det lyriske jeget skildret sin virkelighet som et mørkt og kaotisk landskap bestående av utelukkende vonde følelser. Det lyriske jeget virker å ha opplevd et brudd med virkeligheten og mennesket. Ingenting virker å være som det en gang var. I analysen har det til og med blitt stilt spørsmålsteget ved hvorvidt den faktiske virkeligheten sakte men sikkert er i ferd med å forsvinne for det lyriske jeget. Dette virkelighetsbruddet som det lyriske jeget virker å ha opplevd kan man i en historisk- biografisk sammenheng forsøke å knytte opp mot Hofmos egne psykiske problemer. Hofmo skal nemlig også i nokså ung alder ha opplevd et slags brudd med virkeligheten. Forsommeren 1953 ble Hofmo lagt inn grunnet et psykisk sammenbrudd (Vold, 2000, s. 510) Vold (2000) hevder at sorgen over Maier spilte en vesentlig rolle for sammenbruddet. Sorgen var for vond å bære alene. Året 1953 skulle vise seg å bli et vondt og mørkt vendepunkt i Hofmos liv: "Det er 1953-54-55 som blir de dramatiske årene i dikterinnens liv, hennes oppbrudd fra ungdommen, hennes inngang til sykdommen, Hofmos energi vendes, fra det utadvendte agerende til det innadvendt grublende" (Vold, 2000, s. 499). I 1954 fikk hun diagnosen "schizofreni" (Vold, 2000, s. 510-512). Svein Friis (2012) skriver følgende om schizofreni:

- Schizofreni er en alvorlig psykotisk lidelse. Fellers for psykosene er at det foreligger en realitetsbrist: En som er psykotisk greier ikke å skille mellom fantasi og virkelighet, mellom hva som foregår inni ham og hva som skjer rundt ham. (Friis, 2012)

Man kan se flere steder i diktet hvor det lyriske jeget viser til en usikkerhet knyttet til hva som er virkelighet og ikke virkelighet: "[...] Det er vel virkelighet, det er vel virkelighet nok for dine øyne [...]" (Hofmo, 1948, s. 14). Det lyriske jeget er vaklende. Usikker. Urolig. Det samme virker å ha vært gjelde for Hofmo. Hva var egentlig virkelighet og hva var bare hennes egen fantasi? I et dokument Hofmo selv har skrevet knyttet opp mot sin egen sykdom skriver Hofmo at hun kunne høre en stemme som sa følgende: "[...] Du skal leve i en skumringstilstand mellom drøm og virkelighet [...]" (Hofmo, 1954, s. 511). Kan denne skumringstilstanden som Hofmo skriver om være en parallell til det grenselandet som det lyriske jeget peker på? Furuseth (2004) skriver følgende: "Just as her poetic subject is localised in emptiness, in the borderland, in deeper worlds than this, the biographical subject is supposed to have a similarly exposed position" (Furuseth, 2004, s. 205). I analysen ovenfor har det blitt nevnt at den tredje virkeligheten kan representere døden. I en historisk- biografisk lesning med utgangspunkt i Hofmos psykiske problemer kan man heller undre oss over

hvorvidt stillheten som det lyriske jeget hører rope ”fra dypere verdener enn denne” (Hofmo, 1948, s. 15) kan være de indre stemmene som Hofmo var kraftig plaget av. På den ene siden har man da stillheten, som kan representere Hofmos fantasi, mens på den andre siden har man virkeligheten og menneskene. Så tidlig som i 1947 kan man lese at Hofmo var overbevist om at hun kunne høre Maier rope på henne:

- Ofte kjenner jeg at du tenker på meg. Kanskje er det en innbilning, og hvis du tenker på meg er det med uvilje og hån. Allikevel er du meg noen ganger nær, og det er som om du roper på meg fordi du trenger meg. (Hofmo, 1947, sitert i Vold, 2000, s. 166)

Fantasien og lengselen tok overhånd. Var Maier nærvær virkelig eller var det bare i hennes eget hode? Ifølge en lege som hadde ansvar for Hofmo hadde Hofmo en tendens tik å kremte høyt for å overdøve de voldsomme stemmene hun hørte (Vold, 2000, s. 510- 511). Når man er klar over hvor omfattende Hofmos sykehistorie var er det ikke rart dersom man retter et lite ekstra fokus på bruken av ordet ”syk” i diktets første verselinje. I begynnelsen av analysen ble det ikke drøftet rundt hva slags sykdom det kan ha vært snakk om, men i en historisk-biografisk lesning vil det ikke være urimelig å drøfte rundt hvorvidt sykdommen kan være relatert til Hofmos psykiske problemer. Hofmo blir ”syk av ropet om virkelighet”. Hofmo blir lei av å ikke lenger klare å skille mellom hva som er virkelighet og hva som er fantasi.

4.0 Drøfting- en sammenfatning av analyse og metode

I oppgavens avsluttende kapittel skal det drøftes rundt hva grunnleggende innsikt kan ha gjort med min forståelse for diktet ”Fra en annen virkelighet”. Denne delen vil dermed bli en sammenfatning av oppgavens metodedel og analysedel.

I et møte med et litterært verk spiller valg av metode en vesentlig rolle. Alt avhenger av hva slags briller man velger å ha på seg i et møte med verket. I denne oppgaven falt valget på en metode som i lange tider har blitt kraftig kritisert og sett ned på i litteraturvitenskapen. Allikevel var det denne inngangsmåten som virket mest rimelig i et møte med Hofmos dikt ”Fra en annen virkelighet”. I analysen av diktet ”Fra en annen virkelighet” kan man lese at fokuset til å begynne med i hvert kapittel primært har hvilt på diktet i seg selv og ikke ytre faktorer. Diktet er nemlig først og fremst et kunstverk, og i et analysearbeid er det vesentlig å rette fokuset innover på det som gjør diktet til et kunstverk. Kritikken mot den historisk-

biografiske forskningen har i stor grad handlet om forskernes manglende fokus på det litterære verkets estetiske sider. Forskerne fokuserte nesten bare på ytre faktorer (Berseth et al., 1994, s. 53). Hagen (2012) påstår derimot at dette er en forvrengt forestilling om metoden. Ved å vise til Bull og hans friere metodikk argumenterer Hagen (2012) for at historisk-biografisk forskning ikke bare retter blikket utover, men også innover i teksten.

Diktet er preget av et tungt og gåtefullt språk som i et første, andre og tredje møte med diktet kan oppfattes som svært vanskelig og utilgjengelig for leseren. Flere steder i diktet kan man lese abstrakte formuleringer som man som leser må bruke mye tid på for dermed å kunne tolke diktet videre. Hva kan det egentlig bety at "[...] gresstrå er kimende klokker av sorg og bitter forventning" (Hofmo, 1948, s. 14).? Metaforene utvider vår forståelse av det som konkret står i diktet. Leseren får muligheten til å dukke dypere inn i det poetiske språket som i stor grad skiller seg fra det hverdagslige språket. Diktet "Fra en annen virkelighet" myldrer av litterære virkemidler, som alle er med på å styrke diktets litterære kvalitet. Til tider kan derimot de gåtefulle formuleringene være så utfordrende at analysen dermed i en ren tekstanalytisk tilnærming kan ende opp med å bestå av store tomrom. Det manglende fokuset på diktverkets ytre faktorer kan gjøre at analysen blir mindre utfyllende enn det den kunne ha vært. Pedersen (2020) hevder følgende: "Kontekst er alltid viktig for tekstforståelsen, og i tolkningen av et diktverk er forfatterens liv alltid en relevant kontekst" (Pedersen, 2020). Dersom man har noen knagger å henge det gåtefulle språket på kan det bli enklere å fylle ut det tomrommet man ofte kan få i en analyse av et så abstrakt dikt som diktet "Fra en annen virkelighet". Vold skrev Hofmos biografi fordi han hevdet at diktene hennes ville bli mer mottagelige dersom man hadde noen ytre referanser å se dem i lys av:

- Hofmos løsning, vet vi, var å ikke ha noen biografi, leve ansiktsløs. Dermed oppstod et mottagerproblem: Diktene var vanskelig tilgjengelige, for leseren hadde ofte ingen gjenkjennbar referanse å knytte sin diktforståelse opp mot. (Vold, 2000, s. 418)

Diktets poetiske språk og diktets ytre omgivelser kan på sett og vis utfylle hverandre. Når man har tolket metaforen på en viss måte kan man ved hjelp av relevante biografiske opplysninger dra tolkningen enda lengre. I analysen av diktet "Fra en annen virkelighet" kan man se at metaforen i verselinje fjorten og femten tolkes som et bilde på en sorg knyttet opp mot tapet av en person. Tolkningen kunne stoppet der, men i en historisk-biografisk lesning får man muligheten til å knytte metaforen opp mot noe konkret og virkelig. Sorgen i diktet

blir plutselig personlig, og ikke minst forsterket. Det er ikke slik at det her blir hevdet at man alltid burde se et litterært verk i lys av verkets ytre omgivelser, men i visse tilfeller kan det være fruktbart. Kommentaren Hofmo selv har kommet med til diktet "Fra en annen virkelighet" inviterer leseren inn i en litterær verden som kan ses i lys av noe mer enn bare de skjønnlitterære kvalitetene. Slik som det ble pekt på i innledningen: "[...] når vi aner at poesi ikke bare er *litteratur*, men også er *erfaring* (Nielsen, 2019, s. 75). Ved å trekke eventuelle paralleller mellom det som står i diktet og Hofmos egne personlige erfaringer tilfører man analysen identitet og energi: "Nærhet og distanse, omformingene og interaksjonene mellom liv og tekst vil gi andre lesemuligheter enn de rene tekstanalytiske modeller, og de vil tilføre teksten identitet og energi" (Berseth et al., 1994, s. 57). De følelsene som kommer til uttrykk gjennom diktet blir i denne analysen enda sterkere når man har så mørke erfaringer man kan se følelsene i lys av. Hofmo mistet den eneste som forstod henne. Hun mistet sin aller nærmeste. Hofmo opplevde en stor sorg knyttet til tapet av sin nærmeste. Hofmo opplevde et brudd med virkeligheten. Man kan langt ifra konkludere med at det lyriske jeget helt og holdent er Hofmo selv, men man kan absolutt drøfte rundt hvorvidt diktet er påvirket av Hofmos livserfaringer. Uansett hvordan man vrir og vender på det kan forfatteren aldri helt avskrives. Et litterært verk blir nemlig ikke skrevet at seg selv: "Forfattersubjektet er fortsatt det stedet der teksten blir produsert [...]" (Berseth et al., 1994, s. 57). Det samme synspunktet har Bull. Til tross for at det litterære verkets estetiske sider er vesentlig å se på vil hovedsynspunktet hans alltid være at de fleste verk burde ses i lys av forfatterens liv. Det er Gunvor Hofmo som har gitt diktet "Fra en annen virkelighet" liv. Hva det er som ligger bak diktet kan ingen helt vite. Det finnes ikke et konkret svar. Den historisk- biografiske tilnæringsmåten er bare en mulig inngang til diktet.

6.0 Litteraturliste

Andersen, B. (2002). "Jeg har talt tusen struper gjennom nettene.". Gunvor Hofmos flerstemte elegier. I O. Karlsen (Red.), *En vei som skumrer mine bilder frem: om Gunvor Hofmos forfatterskap* (s. 129- 141). Unipub AS.

Berge, B. (2020, 3. November). Avkriminalisering av homofili. I *Norges historie*. https://www.norghistorie.no/oljealder-og-overflod/1969_avkriminalisering-av-homofili.html

Berseth Nilsen, K., Romøren, R., Seip Tønnesen, E. & Wiland, S. (1994). *Veier til teksten: litteraturteori og analysepraksis*. Cappelen Akademisk Forlag AS.

Christiansen, B. L. (2001). Gunvor Hofmos liv og diktning tolket av Jan Erik Vold. *Løvetann*, 24(1), 20- 25. https://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digitidsskrift_2019120681094_001

Friis, S. (2022). Kan man bli frisk av schizofreni? *Tidsskriftet for Den norske legeforening*, 132(7), 847- 848. <https://doi.org/10.4045/tidsskr.12.0270>

Furusest, S. (2004). To Take Possession of a Poet: Gunvor Hofmo and her Biographer. I H. F.-S (Red.), *Gender- Power- Text: Nordic Culture in the Twentieth Century* (s. 201- 216). Norvik Press.

Furusest, S. (2007). Skammens poetikk: Gunvor Hofmo og ekspresjonismen. I T. Hökkä (Red.), *Toiset ambivalentit äänet: Essays in Feminine Poetics in Nordic Countries* (s. 42- 74). Ntamo.

Furusest, S. (2008). For mørk er sannheten. Sissel Furusest om *Fra en annen virkelighet*. I S. Sæterbakken & J. K. Larsen (Red.), *Norsk litterær kanon* (s. 241-253).

Hagen, E. (2012). Kampen om litteraturen. *Hovedlinjer i norsk litteraturforskning og- kritikk 1920- 2011*. Universitetsforlaget.

Hagen, E. (2016, 16. November). Litteraturkritikkens angst for det biografiske. *Aftenposten*. <https://www.aftenposten.no/viten/i/LEvjP/litteraturkritikkens-angst-for-det-biografiske-erik-bjerck-hagen>

Hofmo, G. (1948). *Fra en annen virkelighet*. Gyldendal Norsk Forlag.

Nielsen, I. (2019). ”Hvem sier vi er skilt?”. Om krise, skapelse og gjensyn hos Gunvor Hofmo. I T.-K. M. Aarvik, T. Skorgen & E. Vassenden (Red.), *Undergang og utopi: Poesi i krisetider* (s. 75- 89). Alvheim & Eide Akademisk Forlag.

Pedersen, F. H. (2020, 18. Mars). Biografi og kritikk. *Bokvennen Litterær Avis*.

<https://blabla.no/metakritikk/2020/03/biografi-og-kritikk>

Tiltnes, H. Å. (2000, 27. November). Gunvor Hofmo, smal og mørk. *Stavanger Aftenblad*.

<https://www.aftenbladet.no/kultur/i/n4PEX/gunvor-hofmo-smal-og-moerk>

Vold, J. E. (2000). *Mørkets sangerske. En bok om Gunvor Hofmo*. Gyldendal Norsk Forlag AS.

Wærp, L. P. (2002). "Fra en annen virkelighet". I O. Karlsen (Red.), *En vei som skumrer mine bilder frem: om Gunvor Hofmos forfatterskap* (s. 129- 141). Unipub AS.

